

1 Verdenskrig

Vejleder:

Resume

Skyttegrave opstod når der var en stillingskrig, en krig hvor begge parter ikke kunne rykke på sig uden at miste utallige mænd herved miste deres nuværende position. De startede som små grøfter men udviklede sig til store anlæg hvor der var mulighed for at soldater kunne få søvn. Der fandtes arbejdsopgaver og pligter som fulgte en daglig rutine. Soldater fandt sammen i fællesskaber og skabte venskaber. Som var essentielle for at kunne håndtere deres omstændigheder. Som blandt andet var mad mangel og tørst samt den uhyggelig dårlige hygiejne der fremkaldte lus, hvis deres fødder ikke blev holdt vedligeholdt, førte det til skyttegravsfod. Brevet fra en soldat til sin mor hvor han forklarer hans situation giver kontekst til synet på krigen igennem en soldats øjne da han så et angreb gå dårligt da de unge drenge rundt om ham faldt til jorden. Den forfærdelige mentale sygdom kendt som granatchok fik soldater dømt som dessertøre og blev dømt til døden, den samme sygdom satte sig i mange soldater efter krigen hvor man endelig indså at det ikke var løgn fra kujoner men en virkelig sygdom som plagede utallige soldater.

Indholdsfortegnelse

Resume og Indholdsfortegnelse.....	2
Indledning og problemformulering.....	3
Opbygning og udvikling af skyttegrave	4
Soldaters dag til dag.....	4
Oplevelsen af fronten.....	5
Analyse af et brev.....	7
Konsekvenser for den emeklede soldat efter krigen.....	10

Konklusion: 10-11

Litteraturliste.....11

Indledning

I denne historie opgave vil jeg redegøre for skyttegravskrigen samt hvordan skyttegrave var opbygget og udviklede sig. Jeg vil kigge på soldaternes oplevelse af krigen og til sidst vil jeg kigge på konsekvenserne for krigen i den enkelte soldat

Problemformulering:

Redegør i korte træk for karakteristika ved 1. verdenskrigs skyttegravskrig samt, hvordan soldaterne levede i disse skyttegrave.

Undersøg hvordan soldaterne oplevede livet ved fronten og deres forhold til kammerater, officerer og fjenden. Der ønskes endvidere en historiefaglig analyse af en soldats beretning fra livet ved fronten. Det kan være brev, digt, dagbog mv.

Diskuter til sidst i korte træk, hvilke konsekvenser 1. verdenskrig fik for enten den europæiske politiske situation i tiden efter, eller for den enkelte soldat.

Opbygning og udvikling af skyttegrave

"Gravet rende hvor soldater kan stå i dækning mens de skyder eller bliver beskydt"¹

Sådan lyder definitionen på skyttegrave. En nedgravet grøft hvor soldater kan stå velbeskyttet af fjendtlig beskydning samtidig med at man kunne returnere ild.

Der blev skabt et dødstop for angrebets side og lagde alt magten hos forsvaret². Da der ikke findes alternativer til at bekæmpe de nye våben, havde man ingen chance for at rykke fremad. For at holde sin position samtidig med at man skabte sikkerhed for sig selv, blev man nødt til at grave sig ned i et hul. De første skyttegrave der blev gravet, var ikke helt optimale. De var meget følsomme og siderne var ikke støttet, regnen fik siderne til at skride sammen, samt ville regnen lægge sig i bunden af skyttegraven.

Som krigen forsat udviklede man skyttegravene. De blev dybere, havde mere modstandskraft imod regn da man lavede vand afløb. Man forstærkede væggene for at stoppe nedskridning. Der blev sat sandsække imod fjenden for at stoppe eventuel beskydning fra fjenden³. Man erfarede også at lige linjer ikke var effektivt da artilleri skud skabte granatsplinter der havde en chance for at sprede sig og dræbe soldater indenfor for flere hundred meter fra der var skuddet originalt ramte. Man indførte herved at skyttegrave havde en kurvet zigzagform, der skulle redde soldaters liv fra disse granatsplinter.

Soldaters dag til dag

Soldater havde en daglig rutine. Inspektion af tropper, skyttegravs tilstand og efter dette fulgte morgenmad. Mændene blev sat i gang med arbejdes opgaver som frembringning af ammunition, forstærke pigtråd, grave m.m. Det var dagligt praktisk arbejde som mest af alt skulle få soldaters tankegang væk fra deres forfærdelige tilstedeværelse. Arbejdet stoppede tidlig aften, hvor endnu en inspektion (stod til?) Rationer blev uddelt i halvmørket. Om natten var soldater mere vagtsomme, da mørket kunne gemme

¹ Den danske ordbog <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=skyttegrav> besøgt 16/05/2022

² Anders Bager Eriksen: *Skyttegravskrig*: Historiske kejser: Skrevet 02/11/2018: <https://www.dagens.dk/fodnoter> besøgt 16/05/2022

³ Den store krig 1914-1918: *Skyttegrave*: Museum Sønderjylland: [Skyttegrave | Den Store Krig 1914-1918](#) besøgt 16/05/2022

skjulte farer. Der var udpeget to opgaver som var de værste. At sidde ude i lytteposten der var sat uden for forsvarslinje. Men mest af alt at blive udvalgt til nat patrulje. 30 mand blev udvalgt som smed alt som ikke var nødvendigt for at lave så lidt lyd som muligt. Opgaven var simpel, reparer pigtråd, red sårede soldater tilbage og mest af alt indsamle information fra fjenden.⁴

Oplevelsen af fronten

Sulten, tørstig, træt, beskidte uniformer, hygiejne, konstant lugt, klassefordeling, fællesskaber.

Det menes at den eneste belønning som soldaterne fik var mad. Det holdt dem kørende og noget de alle så frem til, det gav dem gejst til at forsætte kampen og holdt modet oppe. Men skal antage at der var ændringer i formen af om maden ville ankomme og om der ville være nok til alle. Man så at soldater skulle nøjes med et måltid om dagen. Blokaden for Tyskland i 1916 gjorde at normale borgere sultede, men også at soldaterne måtte lide madmangel. Da feltrationer endelig ankom kunne evne at være op til en uge gammelt. Tørsten var forfærdelig for soldaterne, fra deres feltration fik de en lille portion kaffe. Alkohol fulgte også med i rationerne. Det skulle have den virkning at hjælpe med at varme men også give noget flydende mod, og ikke mindst nemme det evige nedadvendte mentale helbred.⁵

Den vand de havde skulle holde til en hel dag og var nærmest udrikkelig på grund af varmen. ” *feltflasken fuld, den skal så slå til en hel dag. Det er det værste med tørsten*”.⁶ Et uddrag fra et brev skrevet af en dansk soldat.

Søvn var der ikke meget at finde af, soldater holdes vågne af artilleri beskydning den konstante bekymring for stormangreb. De skulle konstant være på vagt og fik herved heller ikke en mulighed for at sove. Manglen på søvn blev gjort værre af lus. De beskidte uniformer og mangel på hygiejne fremkaldte kropslus, små dyr som lever af menneskeblod, disse bid gjorde soldater sindssyge. Irritation fik mændene til at klø sig til blods. Manglen på hygiejne gjorde kløen i sår farligt da man nemt kunne få inficerede sår. Ikke nok med det men, lus kom også med en sygdom i sig selv, skyttegravsfeber kom med diverse symptomer. Smerter i benene og senere høj feber, hvis sygdommen ikke blev behandlet, kunne der være medvirkende konsekvenser resten af soldatens liv. Det var ikke det eneste hygiejneproblem man fandt i skyttegravene når mændene stod til den nederste del af torsoen, den konstante fugt skabte fænomen man kalder

⁴ Birgitte Thomassen: *1. verdenskrig*: udgivet 2013, forlag Frydenlund: side 157-158

⁵ Birgitte Thomassen: *1. verdenskrig* side 160-161

⁶ Uddrag af Jørgen Jensen Friis brev til hans hustru. Skrevet i 1915, fundet på hjemmesiden Den store krig 1914-1918 <https://denstorekrig1914-1918.dk/2-2/>

skyttegravsfod. Når en soldat ikke havde været ude af sine sko i op til flere dage. Man erfarede hurtigt at plejen af mændenes fødder var en essentiel vigtighed. Følelsesløse, røde og blå. Koldbrand og i de værste tilfælde faldt tæer af eller var så skadet at en amputering var nødvendigt. Det blev beordret at man skulle vedligeholde sine fødder. Skift sokker dagligt, smøre sine fødder ind i hvalolie. Det blev kontrolleret at man overholdt sine pligter for sine egne fødder. Hvis ikke man gjorde kunne det ses som selvskade, man straffes for dette da man gjorde sig selv ukampdygtig. I nogle enheder blev soldater inddelt to og to hvor de skulle passe på hinandens fødder.

I enhver krig vil der være død, herved lig, lig der ikke kan flyttes, forrådnede lig. Lig der ligger i ingenmandsland hvor man ikke kan rykke dem uden selv at blive beskudt. De forrådnede ligs lugt der minder alle soldater om tanken om døden. Vandet blev råddent og smagte af jern. Her levede rotter lykkeligt, de blev store og fede af kødet på de faldne soldater, et syn soldater blev tvunget til at se på, deres kammerater der langsomt blev tygget i stykker af rotter. Ikke nok med det men de sultne soldater fik også deres få rationer stjålet af rotter. Og væmmes ved rotterne der kravlede på sovende soldater.⁷

”mennesker med skallen slået ind, savet i to stykker eller kløvet fra øverst til nederst i stumper og stykker af de almindelige granater, med maven trukket ud og spredt som med en høtyv, med hjerneskaller, der var slået helt ned til lungerne som med en forhammer.”⁸

Skrevet af Henri Barbusse en 1. verdenskrig frivillig soldat som tog udgangspunkt i hans egne og andre soldaters erindringer. Der beskrives de forfærdelige skæbner soldater kan lide samt det syn andre har set ske.

I det normale liv så vel som i skyttegrave var der klasseforskelle. Professionelle soldater så ondt på de ny ankommende frivillige i starten af krigen. Disse to tog en dog en fælles afstand fra de værnepligtige. De så dem som unge mænd der havde levet det normale liv i modsætning til dem som havde sat deres liv på spil. Generaler og linjeofficerer var der også langt i mellem. Linjeofficeren og menige havde en fjende i deres egne generaler. Snobbede, højt uddannet, født med en ske i munden højtrangerede officerer. Linjeofficeren skulle lede hans underordnede med respekt samtidig med at han skulle undgå at blive en af dem.

Lidt af en mundfuld, hvordan kunne soldaterne udholde alle disse aspekter samtidigt med den konstante frygt for død?

⁷ Birgitte Thomassen; *1. verdenskrig* side 158-160

⁸ Nils Arne Sørensen, *Den store krig*, 2005, side 159 linje 15

Fællesskaber udviklede sig hurtigt til en nødvendighed for soldaters morale. Der fandtes to slags fællesskaber, de formelle og uformelle. De formelle grupper blev sammensat af soldaternes daglige pligter og arbejdsopgaver (se side 4) de var blevet sammensat af høj rangerede officerer. De uformelle fællesskaber var sammensat af mændene selv. Grupper af mænd der havde de samme problemer og erindringer som andre, de skabte venskaber og passede på hinanden. De delte mad, passede på hinandens ting hvis en af de andre var ude ved frontlinjen. Våbenbrødre. Hvis en af deres brødre kom til skade, passede de på ham indtil han kunne komme på lazaret, hvis han gik hen og døde var det en af de andre som sendte et brev hjem til familien, brevet ville være mere personligt og have flere detaljer end et koldt brev fra en officer. De stod for hinandens sikkerhed og skulle stole på hinanden. Disse grupper og venskaber ville vise sig at være en nødvendighed for mentalt helbred og kampånd. Militæret gavnede af kammeratgrupperne, hvis en af soldaterne døde, ville det vække had for fjenden og ville derved give mere motivation til at dræbe flere. De militære myndigheder kaldte dette for korpsånd.⁹

Analyse af et brev

Richard Gilson en britisk soldat skrev et brev til hans mor den 12. maj 1915

Brevet omhandler ham og hans enhed der rykker, op af deres skyttegrav efter venligt artilleri havde bombet en tysk skyttegrav. Herefter mødes de af kraftig maskingevær beskydning.

“Have just come through a particularly nasty period. We went into the trenches on Wednesday night and on Sunday morning at 5am our Artillery commenced bombarding the German trenches and after 20 minutes had elapsed we went over the parapet.

En speciel hård periode for ham er hvad brevet ligger ud med. Han forklarer hvornår han gik ned i skyttegraven og hvornår angrebet på den tyske skyttegrav startede. Herfra forklarer han hvordan angrebet hurtigt eskalerede til noget grusomt. *“My goodness what a reception the Huns had in store for us, they simply swept the ground with machine gun fire and shrapnel.”* Han er overrasket med hvad tyskerne imødekom dem med. Han bruger ordet huns, dette referer til en gruppe nomadiske krigere som terroriserede Europa i det fjerde og femte århundrede. Han bruger også metaforen *“swept the ground”* han kan nok ikke finde nogen anden måde at forklare hvad der skete på.

⁹ Birgitte Thomassen: *1 verdenskrig*: side 150-151

Han forsætter med.” *Poor old ‘C’ coy. caught it hot and Neuve Chapelle seemed to be a fleabite compared with this.*” Her siges at kampen om Neuve Chapelle virker som et loppebid i forhold til det der skete her. Han forsætter efter dette med at skrive det ville være umuligt at rykke op fra deres nuværende position. ” *It was found impossible to make any advance in our quarter, so I dug myself in and awaited events.*”

“It was horrible suspense, as I seemed to be the only man untouched, all around me and being personally acquainted with each man made matters worse, in fact, it’s all wrong to call them men, as they were mostly mere boys”. Han er den eneste soldat omkring ham der ikke var blevet ramt, han bruger ordet forfærdeligt både for ham selv og for de andre, overlevelses skyld er nok en faktor for ham her da alle de andre soldater ikke er mænd men nærmere drenge som han kender på et personligt niveau

Herefter forklarer han hvordan han kom ud af situationen

“About early afternoon I was hailed from the trench as to whether it was possible for me to get back. I replied in the affirmative and decided to run the risk of getting potted on the way. So I commenced crawling on my stomach until about a few yards from the parapet, then made a spring and rushed headlong over the top, nearly spoiling the features of a few who happened to be in the trench and were not expecting me.”

Dem fra skyttegraven råbte om det ville være en mulighed for ham at komme tilbage, han kalder tilbage og svarer ja da, og tog risikoen for at blive skudt på vejen tilbage, han kravlede på sin mave mod til skyttegravens mure, hvorefter han skyndte sig hurtigt ned i dækning hvor han overraskede dem som ikke så ham komme.

“ We were relieved that afternoon, but some of the fellows did not get in until nightfall and these experienced another bombardment

Han blev afløst men ikke alle var lige så heldige som ham, der var nogle der ikke nåede ind før natten, faldt på, og de oplevede endnu af de uttalige bombardementer som krigen bestod af.

Herefter fortælles om en soldat han er i enhed med, igennem hele brevet er han den eneste der er beskrevet ved navn

“Billy Hastings is quite fit and the only pal left. We have been resting since and getting information about the (illegible) but by all reports we shall be up again soon. No rest for the wicked it is said, and if true we must surely be a bad lot.”

Billy Hastings er den eneste kammerat han har tilbage, den eneste soldat i hans uformelle venskabsgruppe. Han beskrives som en muskuløs karakter. Efter den fejlede mission som vi læste om i starten af brevet,

hviler Richard og Billy sig nu og indsamler information om, ja man kan ikke læse det der står her. Men de skal snart op igen og forsætte kampen. Og slutter af med det engelske ordsprog *"No rest for the wicked"* Ingen søvn for de onde, og siger herefter at de så sandelig må være et dårligt parti.

Han stopper her med at snakke om begivenheder rundt om sig selv men om nyheden at et dampskib ved navn Lusitania var blevet sunket af en tysk ubåd.

"What a terrible thing about the Lusitania, and with so many Americans aboard. Should imagine there will be more trouble. Have received box and letter dated 6th and am most thankful for everything you are all doing for me."

Og ja det var en forfærdelig begivenhed med skibet Lusitania med alle de amerikanere om bord, og han har fuldstændig ret når han siger at han godt kan forestille sig at der vil komme mere ballade. Denne begivenhed ville starte en kædereaktion der til sidst ville ende i at Amerika gik ind i krigen¹⁰

Han siger så efter at han har modtaget en kasse og breve med datoen den sjette på. Og han er taknemmelig for hans familie derhjemme som hjælper ham.

"As regards the pads, all we were served out with were made 'on the spot' and consisted of a piece of gauze and tape and were steeped in a solution of bicarbonate of soda, prior to this charge. I lost all my belongings except the Gillette (razor) so should be glad of a few toilet requisites when next you are sending a parcel. Do not trouble about towel and perhaps Frank would get me a shaving brush. Must now close. Much love to all. From your affectionate son,"

Slutningen af brevet takker han dem for de bomuldspuder han modtog, de brugte disse som gasmasker. Alt hvad de originalt fik var plastre og tape som blev dyppet i kemikalier før ændringen til bomuld puder. Han har mistet alle sine ting så spørg om når toilet ting, men ikke skal tænke på håndklæder.¹¹

Brevet går ikke meget i dybden. Grundene kunne være den korte tid han havde til at skrive dem som vi ser til sidst med *"must close now"* Under dette slag han var i gennem, har det nok været svært at erindre det hele da der skete så meget. Eller måske vil han gerne skåne sin kære mor for grusomme detaljer. Jeg mener at det er alle disse på en gang. Det er en hurtig gennemgang af hvad der er sket, at han stadig har en ven i Billy. Han nævner Lusitania lidt ud af det blå, det lyder lidt som om han svarer på noget moderen har

¹⁰ Anette Mcdermott: *How the sinking of Lusitania changed World War 1*: History.com: Sidst opdateret 09/02/21 <https://www.history.com/news/how-the-sinking-of-lusitania-changed-wwi>

¹¹ Richard Gilson: 12/05/1915 *they were mostly mere boys*: fundet på nationalarchives: <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/letters-first-world-war-1915/trenches-mostly-mere-boys/> besøgt 22/05/2022

skrevet, da nyheder nok ikke har været en høj prioritet for soldater i skyttegrave. Og slutter af med at takke for alt hvad de gør for ham og at han elsker dem. Han virker som en der finder meget motivation igennem hans familie, at de er ude i det civile liv men stadig passer på ham.

Konsekvenser for den enkelte soldater efter krigen

Den enkelte soldat, kunne have haft mistet hans kammeratgruppe, have skudsår, eller granatchok

De 22 millioner var ikke de eneste der gik tabt. De mænd som kom tilbage fra krigen, var ikke de samme som tog afsted. De var ikke blevet mandfolk som mange af de unge frivillige drenge havde troet de ville blive. I stedet var de skaller af den person de plejede at være. Mistede våbenbrødre. Skud sår, mistede fingre, koldbrand og mistede tæer fra skyttegravsfod, amputerede kropsdele, kropsdele sprunget af. Den normale hverdag virkede helt fremmed for dem, verden sås på en anden måde nu. I 1939 modtog ca. 120.000 engelske veteraner invalide pension for psykiske lidelser. Heriblandt granatchok eller som vi kender det i dag PTSD. Man indså ikke det fænomene problem som der lå i psykiske sygdomme. I starten af krigen sås dette som fejhed, en masse kujoner som blot ville frigives fra militær tjeneste. Soldater blev sat for krigsretten og i visse tilfælde henrettet. Der blev henrettet 307 soldater ved den engelske krigsret hvor 32 tydeligt havde granatchok. Under somme slaget blev 40% af soldater ramt af granatchok. Som man kan læse i brevet fra Richard Gilson, har vi et godt indtryk af hvad de overlevende soldater skulle leve med at have set, de ting de skal leve med.¹²

Konklusion

1 verdens krig havde en stor indflydelse tiden den varede og tiden efter. Soldaterne der kæmpede krigen, led af forfærdelige forhold. Primitive huller i jorden til veludviklede skyttegrave. De daglige pligter som var vigtige stod mere for distraktion for det evige, nedanvendte mentale helbred. En madforsyning man ikke kunne stole på. Den uslukkelige tørst, det eneste vand smagte af jern. Trætheden hvor søvn var umulig at få, de konstante lusebid der gjorde soldater vanvittige. Stanken fra lig der hele tiden mindede en om

¹² Museum Sønderjylland: Den store krig 1914-1918: *Granatchok*: <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/> besøgt 22/05/2022

døden, synet af rotter der åd kammerater. Chance for koldbrand og i værste tilfælde at miste tæer. Klassefordeling hos egne rækker der gjorde egne generaler til skurke. Venskaber. Det eneste soldater havde var hinanden, de vidste at alle dem de sad i skyttegravene med, havde det lige så dårligt som dem selv. Da krigen endelig var ovre, levede traumerne videre i de overlevende soldater der led af sygdomme som i starten af krigen var set som en løgn fortalt af kujoner. 1 verdenskrig sluttede ikke den 11. november 1918, den sluttede først da den indre krig i alle overlevende soldater var slut.

Litteraturliste

Skyttegravskrig: Eriksen: ABE: Skrevet 02/11/2018: Historiekejseren: [Skyttegravskrig - Historiskerejser.dk](https://www.historiskerejser.dk)

Den danske ordbog <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=skyttegrav> besøgt 16/05/2022

Uddrag af et brev fra Jørgen Jensen Friis skrevet til hans kone: Skrevet den 2 september 1916: Fundet på hjemmesiden Den store krig 1914-1918: <https://denstorekrig1914-1918.dk/2-2/>

Brev skrevet af Richard Gilson til hans mor: Skrevet den 12/05/1915: Udgivet på Nationalarchives: <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/letters-first-world-war-1915/trenches-mostly-mere-boys/>

How the sinking of Lusitania changed World War 1: Mcdermott: AM: Sidst opdateret 09/02/21: History.com <https://www.history.com/news/how-the-sinking-of-lusitania-changed-wwi>

Skyttegrave: Museum Sønderjylland: Den store krig 1914-1918: [Skyttegrave | Den Store Krig 1914-1918](https://www.sj.dk/da/vis-alle-tilfald) besøgt 16/05/2022

Granatchok: Museum Sønderjylland: Den store krig 1914-1918: <https://denstorekrig1914-1918.dk/leksikon/granatchok/> besøgt 22/05/2022

1 verdenskrig: Thomassen: BT: Udgivet 2013: Forlag Frydenlund: Sider 150-161

Birgitte Thomassen: *1. verdenskrig*: udgivet 2013, forlag Frydenlund: side 157-158
Den store krig: Sørensen: Udgivet 2005: Forlag Gads forlag: Side 159

Billede på forside: Britisk skyttegrav i 1914.: Fundet på Den store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/skyttegrav>